

къмъ мѣстността много по вече и по добръ, отколкото по напрѣдъ.

Австрийцитѣ, които отдавна били навикнали да даватъ голѣма важность на мѣстността и на влиянието ѝ върху военнитѣ дѣйствия, обръщали особено внимание върху искусства ѝ изборъ и върху усиляването сивъ полето съ нея и съ искусствени укрѣпления. За това въ австрийската армия прѣимущественно сжществувалъ обичай почти всѣкога и въ всички случаи да се укрѣпватъ въ полето. Фридрихъ II, напротивъ, давалъ много по голѣма важность на силнитѣ по мѣстность позиции, отколкото на искусствени укрѣпления, които признавалъ за второстепенно, макаръ и полезно срѣдство за внушение на по голѣма самоувѣренность въ войскитѣ. Отъ числото на нововъведенията или усъвършенствуванията по отдѣла на полската фортификация трѣбва да се отбѣлжватъ:

Въвежданieto въ употреблeние дървениѣ блокхаузи, а въ редутитѣ — траверситѣ; построенieto на 8-жгълни редути или въ видъ на по напрѣшнитѣ щершанци; опрѣдѣлението дебелината на брустверитѣ на полскитѣ укрѣпления въ 12—18 фута (макаръ често пжти бруствера да правили и по дебелъ); въвежданieto, вмѣсто по напрѣшната стрѣлба прѣзъ амбразури, стрѣлба отъ банкетъ, при което артиллериститѣ се прикривали съ тури (кошове пълни съ земя); правянието, прѣдъ полскитѣ укрѣпления, вълчи ями, палисади, мини, зесѣки, искусствени наводнения др. т., за да се затрудни подстъпа на атакующия и да се прѣпятствува на шурма (нѣкои инженери искали, но безуспѣшно, да въведатъ въ полскитѣ укрѣпления прикрития пжтъ); употреблението при отдѣлнитѣ постове на брѣговетѣ на рѣкитѣ и езерата, за фланкиранieto имъ, плотове, въоржени съ топове

(особенно въ американската война), и проч.

Нѣкои инженери искали да усилятъ укрѣпенитѣ линии съ пилообразно или жбчато расположение на последнитѣ, или пъкъ като ги правятъ съ бастиони. Но Фридрихъ II и по голѣмата частъ отъ инженеритѣ съвсѣмъ отхвърляли укрѣпенитѣ линии, като прѣдпочитали прѣдъ тѣхъ системата на отдѣлнитѣ укрѣпления съ взаимна флангова отбрана (*système de redoutes saillantes et rentrantes*). Монталамберъ искалъ да съчете и едната и другата системи, съ устройството на 4-жгълни редути, съединени по между си съ жбчати линии и прикрити съ флещи и курвь-фаси. Но този способъ за устройство на укрѣпенитѣ линии не влѣзълъ въ употреблeние.

Укрѣпени лагери се срѣщатъ доста често, но все по рѣдко отъ по напрѣдъ, а у прусситѣ съвсѣмъ рѣдко. Особенно забѣлжителни сж укрѣпенитѣ лагери: на саксонцитѣ въ 1756 г. при Пирна и на прусситѣ въ 1761 г. при Бунцелвицъ. Първия много силенъ по мѣстность и укрѣпления, билъ почти непристъпенъ; а силата на последния се заключавала не толкова въ самитѣ му укрѣпления, колкото въ искусството имъ расположение съобразно съ мѣстността и распрѣдѣлението на войскитѣ въ тѣхъ.

Полскитѣ укрѣпления на саксонцитѣ и австрийцитѣ се отличавали въобще съ силни профили и съ извънрѣдна здравина и грижливостъ въ направата; а у прусситѣ — наопаки.

Въ края на този периодъ почнали да се занимаватъ и съ теорията за укрѣпвяването на зимнитѣ квартири. Въ 1785 година въ Пруссия, а послѣ и въ другитѣ държави била въведена системата (на прусския инженеръ-майоръ Линденау) за прикривание на зимнитѣ квартири съ